EKOSYSTEMBASERAD HAVSFÖRVALTNING

AKTÖRSFORUM 17

26 augusti 2025

EUROPEISKA UNI
Europeiska
havs- och fiskerifor

Havs och Vatten myndigheten

Länsstyrelsen Stockholm

PILOT

STOCKHOLMS SKÄRGÅRD

Sammanfattning

Hej,

Stort tack till er som deltog på det senaste Aktörsforum – och ett varmt välkomnande till alla att vara med nästa gång vi ses!

Nästa Aktörsforum (nummer 18) äger rum den 4 november kl. 10–15. Tack vare vårt nätverk kan vi denna gång hålla till på Sjöhistoriska museet. Där utlovas även en guidad rundvandring.

Vi fortsätter då vårt fokus på delåtgärderna, och denna gång kommer vi främst att analysera kunskapsläge och behov kopplat till dessa. Varmt välkomna – vi hoppas att vi blir minst lika många som senast!

Arbetet med ett regionalt delåtgärdsprogram går starkt framåt. Det är glädjande att ytterligare kustkommuner nu har anslutit sig till vårt arbete – det gör stor skillnad. Vi fick också ett mycket uppskattat besök av representanter från Landsbygdsnätverket och Sveriges fiskekommuner.

Denna gång samlade vi diskussionerna kring en översyn av hur både ekosystemet och åtgärderna hänger samman. Närmare 50 deltagare deltog i samtalen, som utgick från en modell framtagen av forskare vid Stockholms universitet och SLU. Den presenterades av Sofia Wikström från Stockholms universitets Östersjöcentrum som en vetenskaplig inramning för arbetet.

Sammanfattning

Vi diskuterade också flera åtgärdsförslag som vi anser att Havs- och vattenmyndigheten bör ta med i det nationella åtgärdsarbetet, till exempel:

- Ett ökat samarbete kring förvaltningen av den världsunika miljön i och omkring Ålands hav, inklusive dess skärgårdar – bland annat genom en regionalt anpassad fiskeförvaltning.

- Vikten av en fortsatt stark övervakning av havsmiljön, kopplat till god kommunikation och tvärgående analyser. Det är avgörande att den data som samlas in används på ett effektivt sätt. Förutom att det är viktigt för beslutsfattare, är det också centralt ur ett medborgarperspektiv att lätt kunna hitta samlad och uppdaterad information om algblomningar, status för fiskbestånd, de senaste fågelinventeringarna med mera.

Avslutningsvis vill vi rikta ett särskilt tack till Göran Andersson och Vattenresurs för att vi som ville fick besöka deras ponton vid Söder Mälarstrand. Där visade de hur man arbetar med restaurering av Riddarfjärden och Årstaviken mot övergödning genom fosforfällning.

Anteckningar och utförlig dokumentation följer nedan.

//EBHF-gänget via Gustaf Almqvist

Sammanfattning

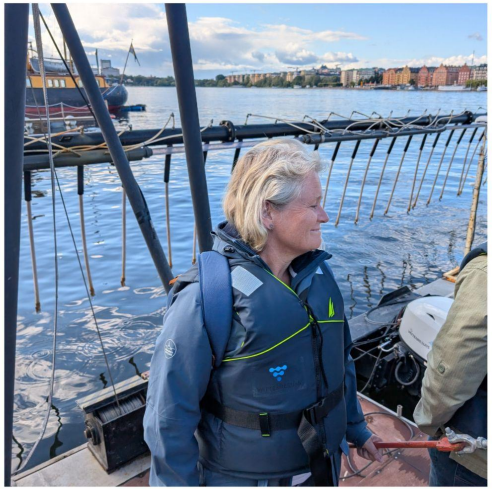

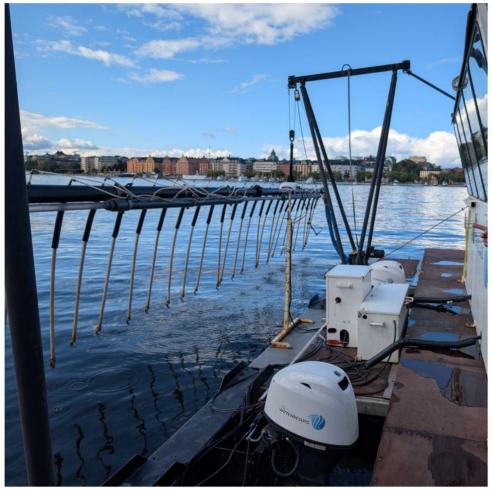

Agenda

10.00	**Välkomna, inledning och aktuellt inom EBHF**
	Regionalt åtgärdsförslag: ekosystemöversikt
	Arbetsgrupperna pass 1: ekosystemkopplingar
12.00	**Lunch**
	Arbetsgrupperna pass 2: vem gör vad?
	Delning på tvärs /frågor på tvärs
	Gemensam uppsummering och nästa steg
15.00	**Slut**

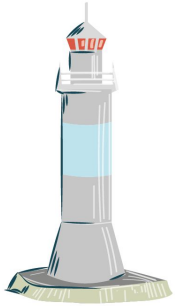

Regionalt delåtgärdsprogram
Del 3: Helheten

EKOSYSTEMBASERAD HAVSFÖRVALTNING

Stockholms skärgård

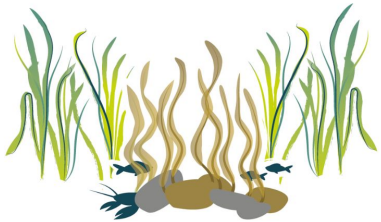

EUROPEISKA UNI
Europeiska
havs- och fiskerifor

Havs
och Vatten
myndigheten

EBHF - hur det började

Idén till projektet föddes 2019 –

Vad är Ekosystembaserad havsförvaltning?

- Brist på samordning
- Stuprörsförvaltning
- Försämrad havsmiljö
- Från strategi till genomförande – är det möjligt?
- Ta vara på engamanget som finns för havsmiljön
- Lära genom att göra!

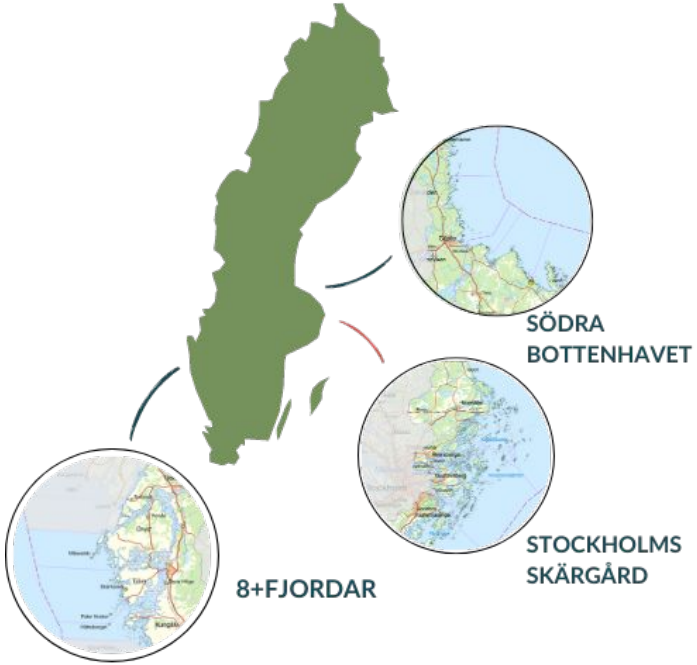

Länsstyrelsen
Stockholm

Gemensamt med de andra pilotområdena:

- **Tvärforum om säl- och skarvförvaltning**

- **Ålandssamarbete** (“Aktsamhetsområde Ålands hav”)

- **50 frukostseminarium**
  (digitala, alla inspelade)

Frukostseminarier
Tisdagar 08:30-09:15
ebhf.se

Regionalt EBHF Delåtgärdsprogram

Havs och Vatten myndigheten

- Vända upp och ner - börja med behoven sen kroka i förvaltningen
- Kartlägga behov utifrån platsen med åtgärdsförslag över hela förvaltningshierarkin
- Åtgärder som är regionalt och lokalt förankrade
- Behöver inte följa HMD strikta form och rigorösa analys - -kan exempelvis innehålla åtgärder för regional utveckling (kommer åt “drivers”)
- Kan plockas upp i länsstyrelsernas delåtgärd program och kan leda till nationella åtgärder i Åtgärdsprogram för havsmiljön

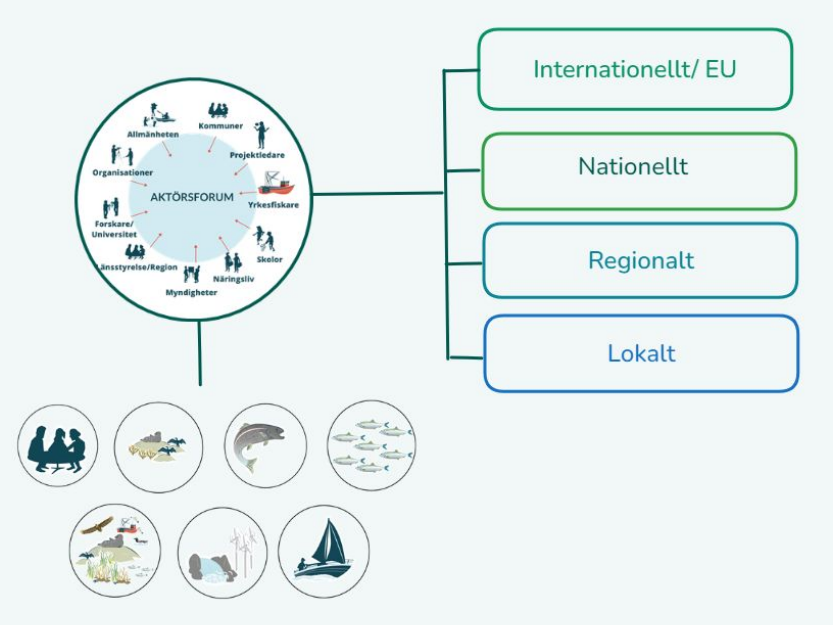

EBHF – del av en effektiv förvaltning

- Kan identifiera viktiga frågor utifrån platsen
- Snabbare informationsdelning/ snabbare att hitta rätt i förvaltningen
- Precisa och förankrade underlag genom samarbeten mellan forskare, lokala myndigheter och aktörer
- Lokal åtgärdsorganisation som kan finansiera ett riktat åtgärdsarbete (8+fjordar modellen)
- Nätverket är styrkan - kommun, länsstyrelse, intresseorganisationer, och forskare - men tar tid att skapa

EBHF Stockholms skärgård

Regional fiskeförvaltning

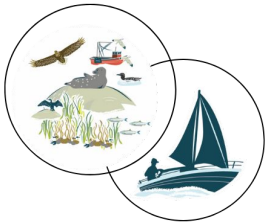

Naturskydd och fritidsbåtar

Processer och åtgärder

Fossilfri skärgårdstrafik

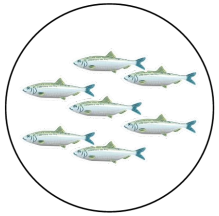

Ekosystemanalys strömming

Kulturellt perspektivskifte

Kommunalt nätverk

Länsstyrelsen Stockholm

Regionalt EBHF delåtgärdsprogram - en flerstegsprocess

Del 1: Aktörsforumet hölls i februari, med 40 personer från nätverket som listade de mest angelägna åtgärderna för de olika temaområdena/frågorna vi arbetar med. Stockholms universitets Östersjöcentrum presenterade kunskapsunderlag.

Del 2: Arbetsgrupperna fortsätter att träffas för att identifiera och lista föreslagna åtgärder enligt
de mallar vi har tagit fram.

Del 3: Aktörsforum 16 den 8 maj på Länsstyrelsen Stockholm. Arbetsgrupperna kommer att presentera sina prioriterade åtgärder, och vi kommer att diskutera och arbeta med dem på tvärs i helgrupp.

Del 4: Arbetsgrupperna träffas för diskutera input till och från övriga grupper på åtgärderna, och landa föreslagna åtgärdsinitiativ enligt de mallar vi har tagit fram.

Del 5: Materialet sammanställs av EBHF-projektledare och kompletteras av forskare med ekosystemanalys.

Del 6: Aktörsforum 26 augusti på Hotel Anglais Stockholm: Arbetsgrupperna kompletterar och reviderar åtgärdsförslag utifrån ekostystemanalys

Del 7: Slutet av sept HaV kompletterar/översätter materialet bl.a så det passar in i Havsmiljödirektivets juridiska ramverk. Materialet tas vidare nationellt och regionalt, och utgöra en central del av HAV:s åtgärdsprogram för Östersjön

Del 8: 29 0kt ? Aktörsforum med fokus på kunskapsläge

Del 9: Leverans och omsättning

Ekosystemöversikt - underlag för delåtgärdsprogrammet

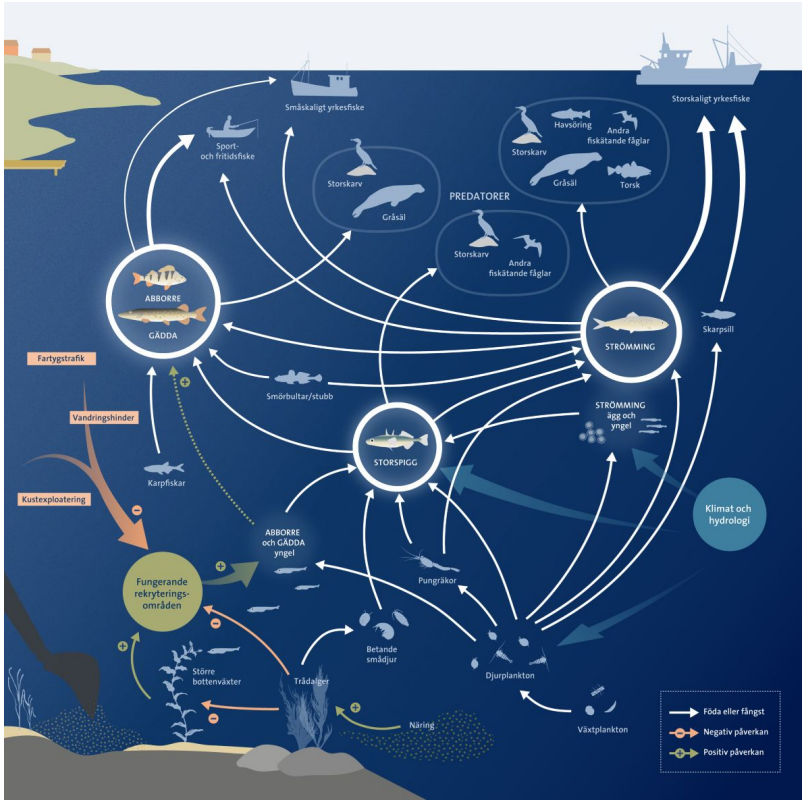

Varför en ekosystemöversikt?

- Gemensam förståelse för ekosystemet
- Åtgärder i ett systemperspektiv (även mellan arbetsgrupperna)
- Kunskapsläge/kunskapsbehov
- Kommunikation av åtgärdsprogrammet

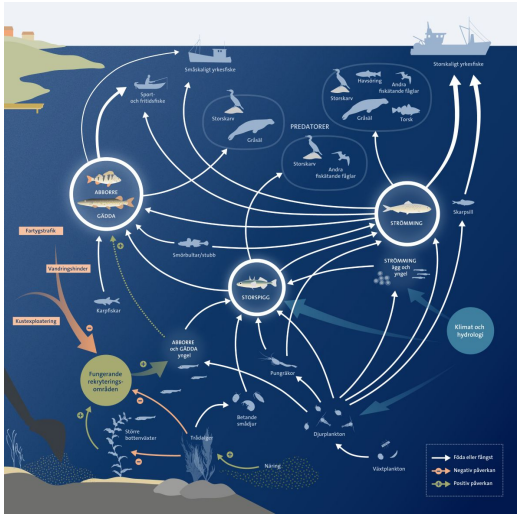

Hur?

- Förslag på ekosystemöversikt från Östersjöcentrums forskare, utifrån senaste versionen av åtgärdsprogram från arbetsgrupperna
- Input från arbetsgrupperna under aktörsforum

Att tänka på!

Större översikt gör att vi tappar en del detaljer

Modellen ERSÄTTER INTE fiskegruppens modell

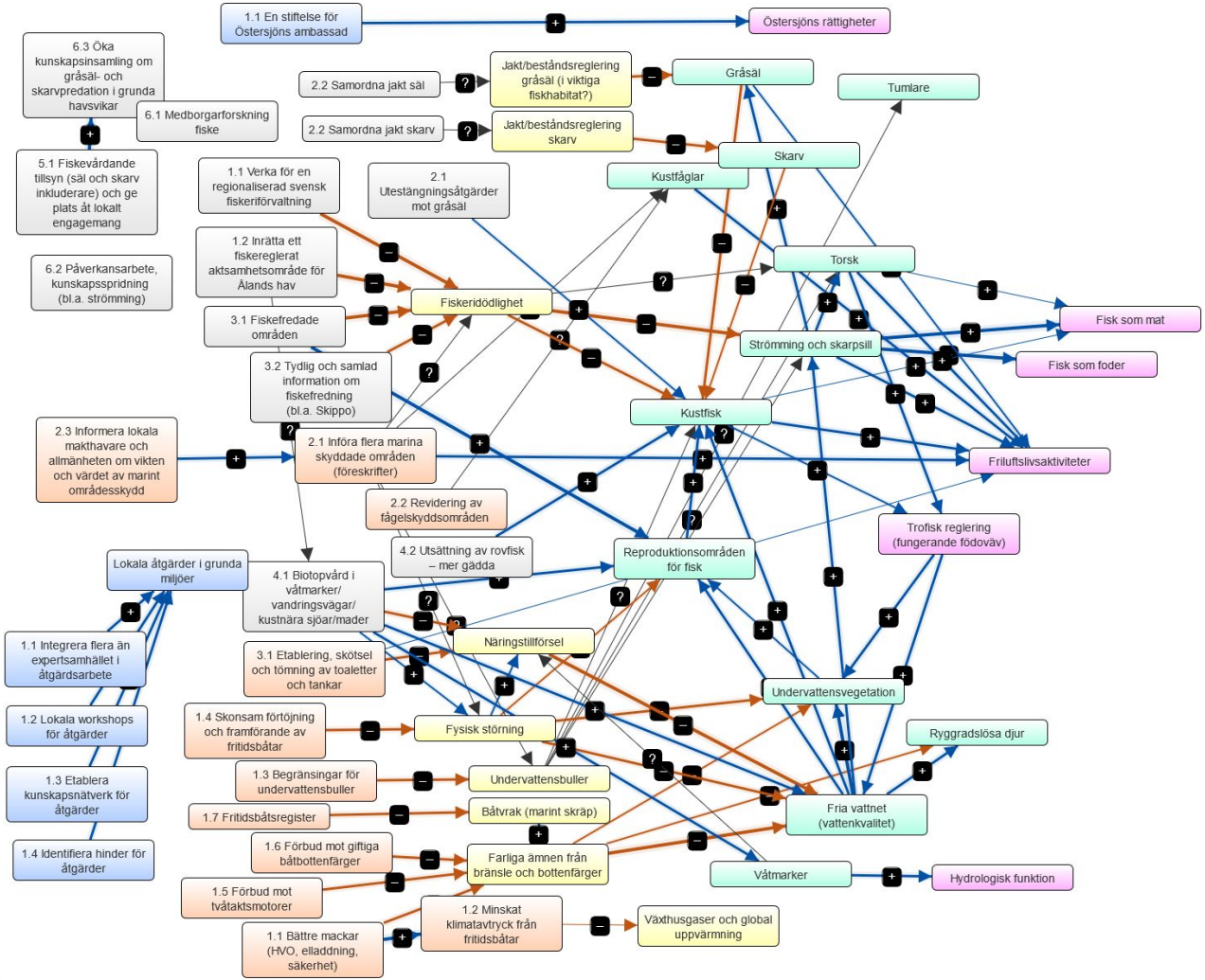
1.1 En stiftelse för Östersjöns ambassad
Östersjöns rättigheter
6.3 Öka kunskapsinsamling om gråsäl- och skarvpredation i grunda havsvikar
6.1 Medborgarforskning fiske
5.1 Fiskevårdande tillsyn (säl och skarv inkluderare) och ge plats åt lokalt engagemang
2.2 Samordna jakt säl
Jakt/beståndsreglering gråsäl (i viktiga fiskhabitat?)
Gråsäl
Tumlare
2.2 Samordna jakt skarv
Jakt/beståndsreglering skarv
Skarv
Kustfåglar
1.1 Verka för en regionaliserad svensk fiskeriförvaltning
2.1 Utestängningsåtgärder mot gråsäl
1.2 Inrätta ett fiskereglerat aktsamhetsområde för Ålands hav
6.2 Påverkansarbete, kunskapsspridning (bl.a. strömming)
Torsk
Fiskeridödlighet
3.1 Fiskefredade områden
Fisk som mat
Strömming och skarpsill
Fisk som foder
3.2 Tydlig och samlad information om fiskefredning (bl.a. Skippo)
Kustfisk
2.3 Informera lokala makthavare och allmänheten om vikten och värdet av marint områdesskydd
2.1 Införa flera marina skyddade områden (föreskrifter)
Friluftslivsaktiviteter
2.2 Revidering av fågelskyddsområden
Trofisk reglering (fungerande födoväv)
Lokala åtgärder i grunda miljöer
4.2 Utsättning av rovfisk – mer gädda
Reproduktionsområden för fisk
4.1 Biotopvård i våtmarker/ vandringsvägar/ kustnära sjöar/mader
1.1 Integrera flera än expertsamhället i åtgärdsarbete
Näringstillförsel
3.1 Etablering, skötsel och tömning av toaletter och tankar
Undervattensvegetation
1.2 Lokala workshops för åtgärder
1.4 Skonsam förtöjning och framförande av fritidsbåtar
Fysisk störning
Ryggradslösa djur
1.3 Etablera kunskapsnätverk för åtgärder
1.3 Begränsingar för undervattensbuller
Undervattensbuller
Fria vattnet (vattenkvalitet)
1.7 Fritidsbåtsregister
Båtvrak (marint skräp)
1.4 Identifiera hinder för åtgärder
1.6 Förbud mot giftiga båtbottenfärger
Farliga ämnen från bränsle och bottenfärger
Våtmarker
Hydrologisk funktion
1.5 Förbud mot tvåtaktsmotorer
1.2 Minskat klimatavtryck från fritidsbåtar
Växthusgaser och global uppvärmning
1.1 Bättre mackar (HVO, elladdning, säkerhet)

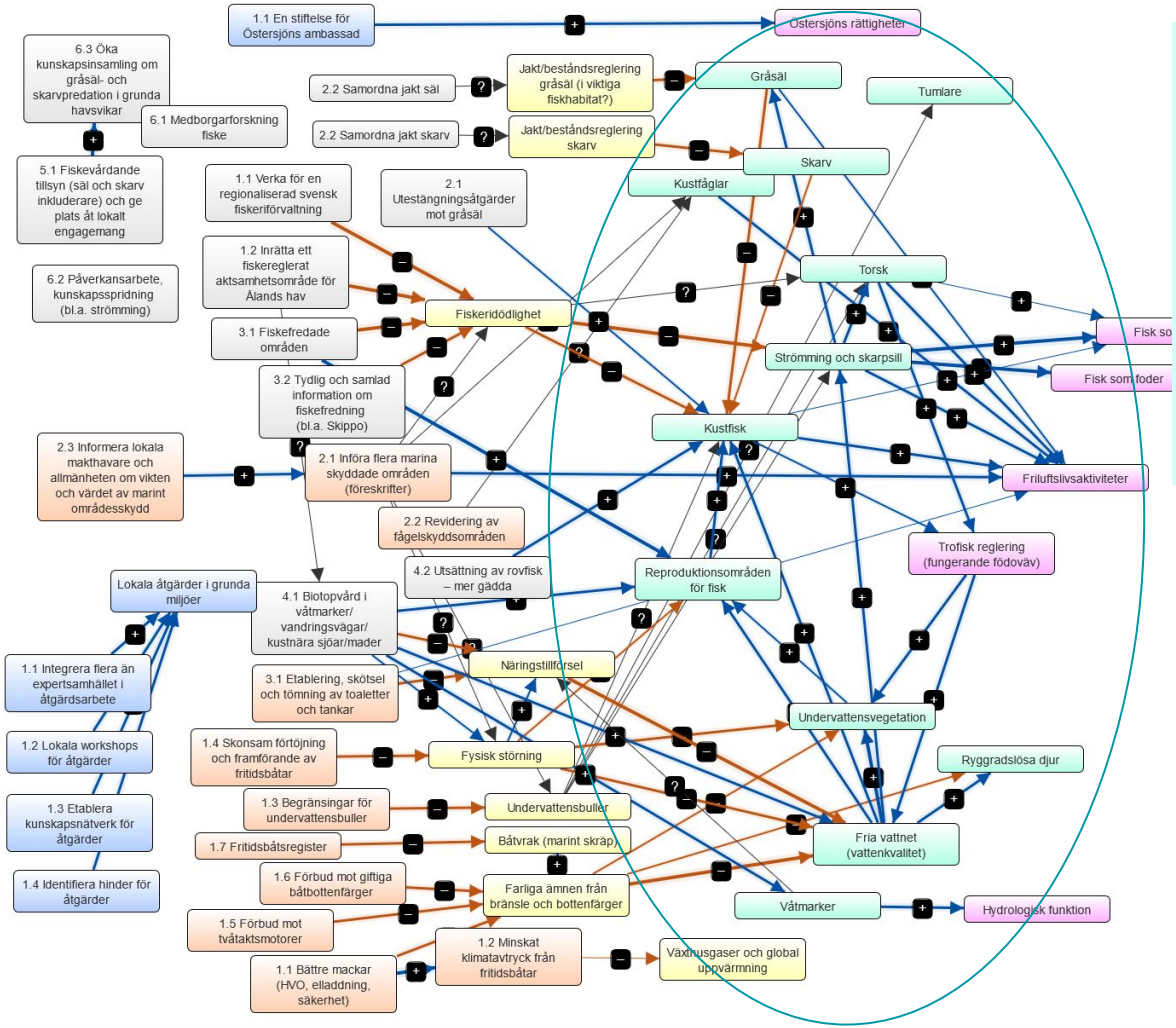

Ekosystemet
Gråsäl, tumlare
Kustfåglar, skarv
Torsk, strömming, skarpsill, kustfisk
Ryggradslösa djur
Undervattensvegetation

Reproduktionsområden för fisk
Våtmarker
Fria vattnet

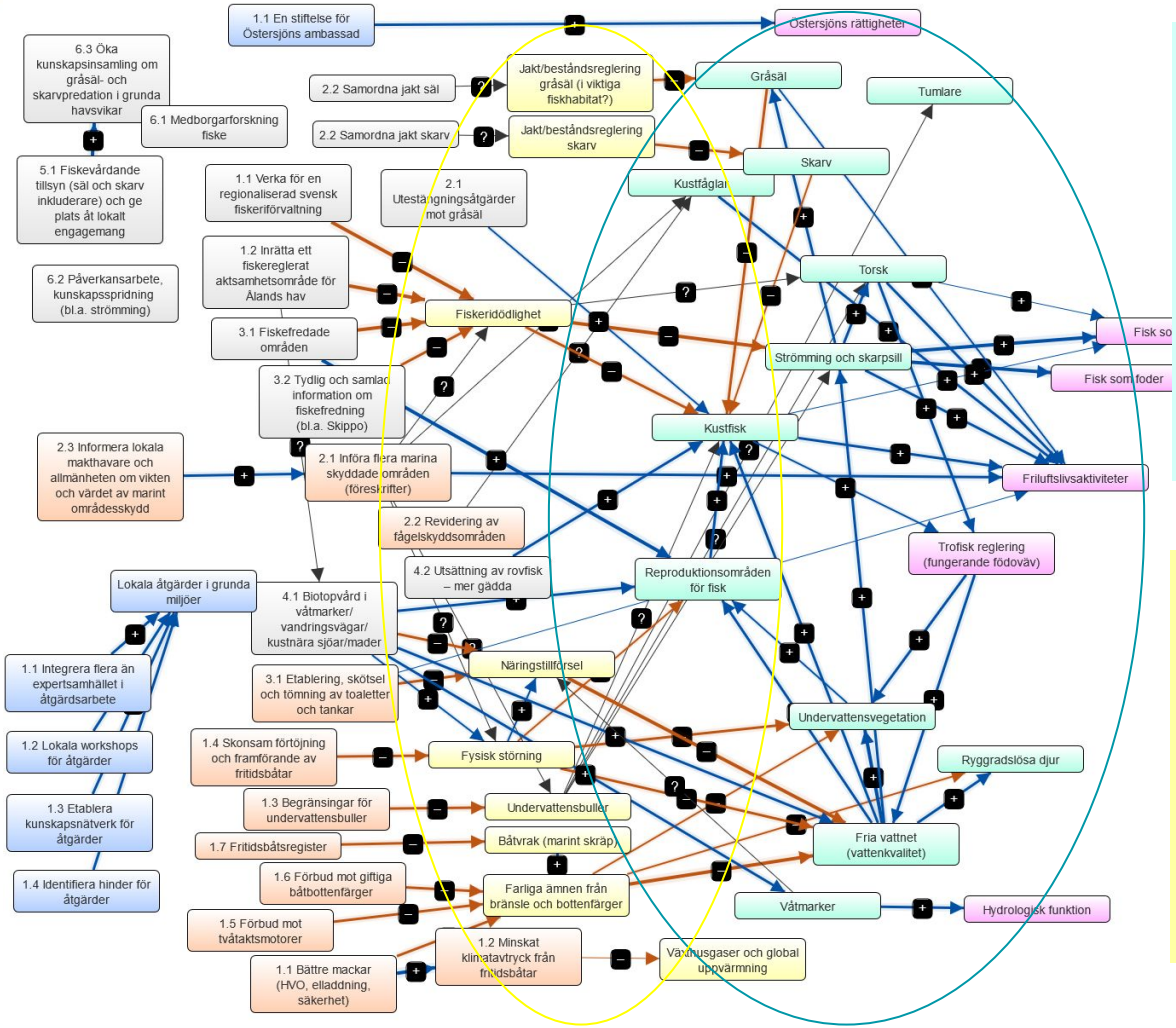

Ekosystemet
Gråsäl, tumlare
Kustfåglar, skarv
Torsk, strömming, skarpsill, kustfisk
Ryggradslösa djur
Undervattensvegetation

Reproduktionsområden för fisk
Våtmarker
Fria vattnet

Påverkan
Jakt/beståndsreglering
Fiskeridödlighet
Näringstillförsel
Fysisk störning
Undervattensbuller
Båtvrak (marint skräp)
Farliga ämnen från båtar
Växthusgaser & global uppvärmning

Åtgärder fiske

Åtgärder naturskydd & fritidsbåtar

Åtgärder effektiva åtgärder & Östersjöns ambassad

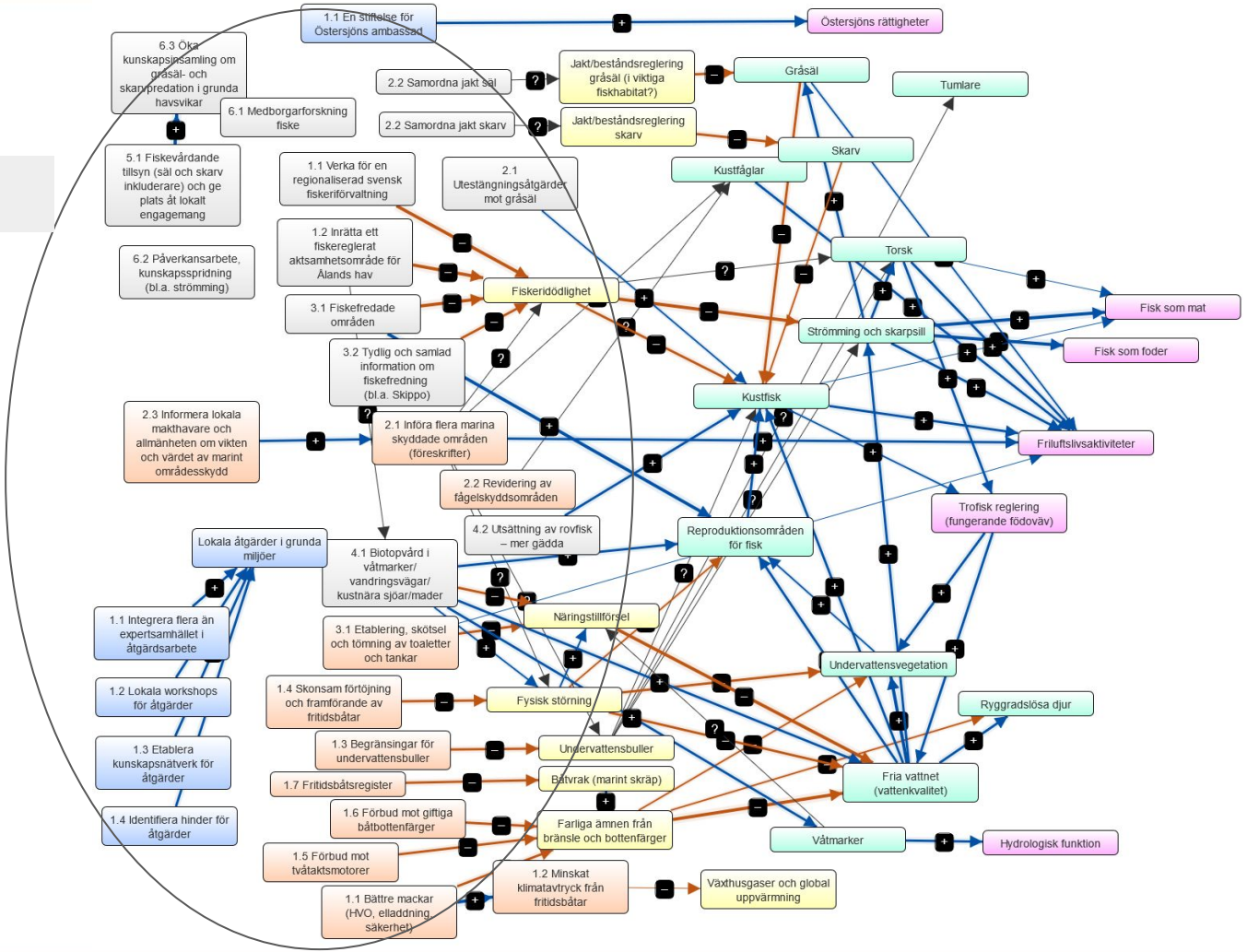

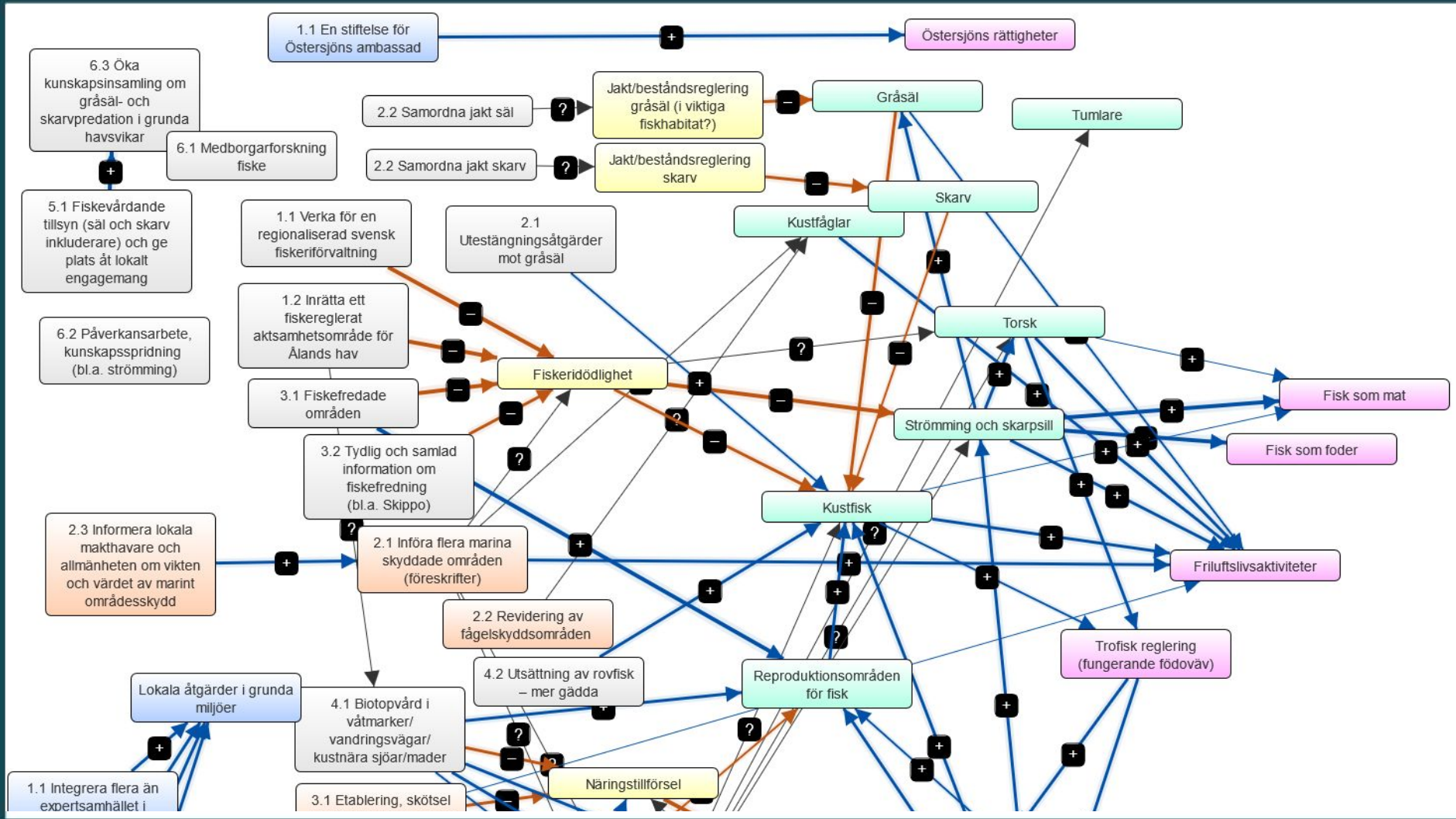
1.1 En stiftelse för Östersjöns ambassad
Östersjöns rättigheter
6.3 Öka kunskapsinsamling om gråsäl- och skarvpredation i grunda havsvikar
6.1 Medborgarforskning fiske
5.1 Fiskevårdande tillsyn (säl och skarv inkluderare) och ge plats åt lokalt engagemang
2.2 Samordna jakt säl
Jakt/beståndsreglering gråsäl (i viktiga fiskhabitat?)
Gråsäl
Tumlare
2.2 Samordna jakt skarv
Jakt/beståndsreglering skarv
Skarv
Kustfåglar
1.1 Verka för en regionaliserad svensk fiskeriförvaltning
2.1 Utestängningsåtgärder mot gråsäl
1.2 Inrätta ett fiskereglerat aktsamhetsområde för Ålands hav
Torsk
6.2 Påverkansarbete, kunskapsspridning (bl.a. strömming)
Fiskeridödlighet
Fisk som mat
3.1 Fiskefredade områden
Strömming och skarpsill
Fisk som foder
3.2 Tydlig och samlad information om fiskefredning (bl.a. Skippo)
Kustfisk
2.3 Informera lokala makthavare och allmänheten om vikten och värdet av marint områdesskydd
2.1 Införa flera marina skyddade områden (föreskrifter)
Friluftslivsaktiviteter
2.2 Revidering av fågelskyddsområden
Trofisk reglering (fungerande födoväv)
4.2 Utsättning av rovfisk – mer gädda
Reproduktionsområden för fisk
Lokala åtgärder i grunda miljöer
4.1 Biotopvård i våtmarker/ vandringsvägar/ kustnära sjöar/mader
1.1 Integrera flera än expertsamhället i
Näringstillförsel
3.1 Etablering, skötsel

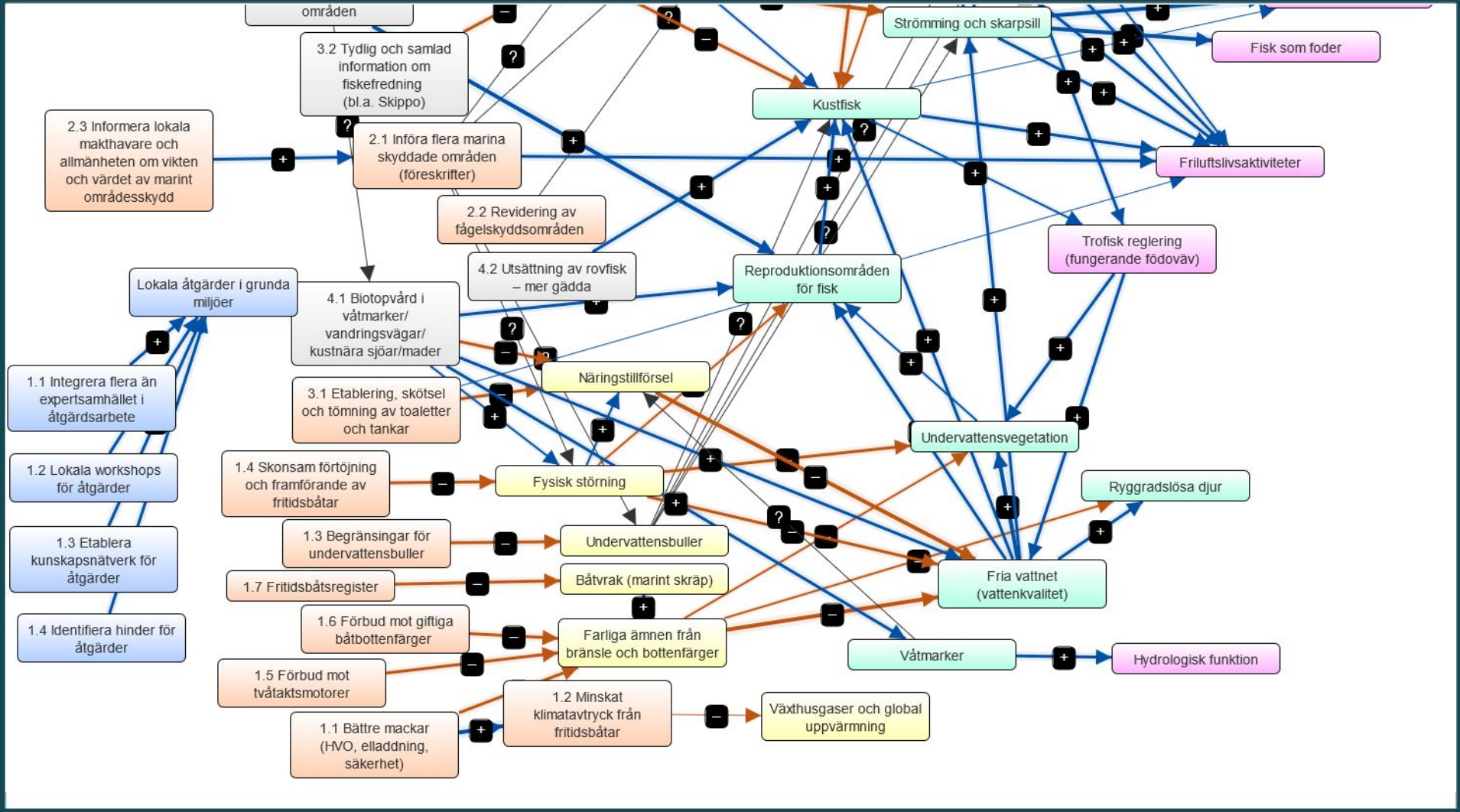
områden
3.2 Tydlig och samlad information om fiskefredning (bl.a. Skippo)
Strömming och skarpsill
Fisk som foder
Kustfisk
2.3 Informera lokala makthavare och allmänheten om vikten och värdet av marint områdesskydd
2.1 Införa flera marina skyddade områden (föreskrifter)
Friluftslivsaktiviteter
2.2 Revidering av fågelskyddsområden
Trofisk reglering (fungerande födoväv)
4.2 Utsättning av rovfisk – mer gädda
Reproduktionsområden för fisk
Lokala åtgärder i grunda miljöer
4.1 Biotopvård i våtmarker/ vandringsvägar/ kustnära sjöar/mader
1.1 Integrera flera än expertsamhället i åtgärdsarbete
Näringstillförsel
3.1 Etablering, skötsel och tömning av toaletter och tankar
Undervattensvegetation
1.2 Lokala workshops för åtgärder
1.4 Skonsam förtöjning och framförande av fritidsbåtar
Fysisk störning
Ryggradslösa djur
1.3 Etablera kunskapsnätverk för åtgärder
1.3 Begränsingar för undervattensbuller
Undervattensbuller
1.7 Fritidsbåtsregister
Båtvrak (marint skräp)
Fria vattnet (vattenkvalitet)
1.4 Identifiera hinder för åtgärder
1.6 Förbud mot giftiga båtbottenfärger
Farliga ämnen från bränsle och bottenfärger
Våtmarker
Hydrologisk funktion
1.5 Förbud mot tvåtaktsmotorer
1.2 Minskat klimatavtryck från fritidsbåtar
Växthusgaser och global uppvärmning
1.1 Bättre mackar (HVO, elladdning, säkerhet)

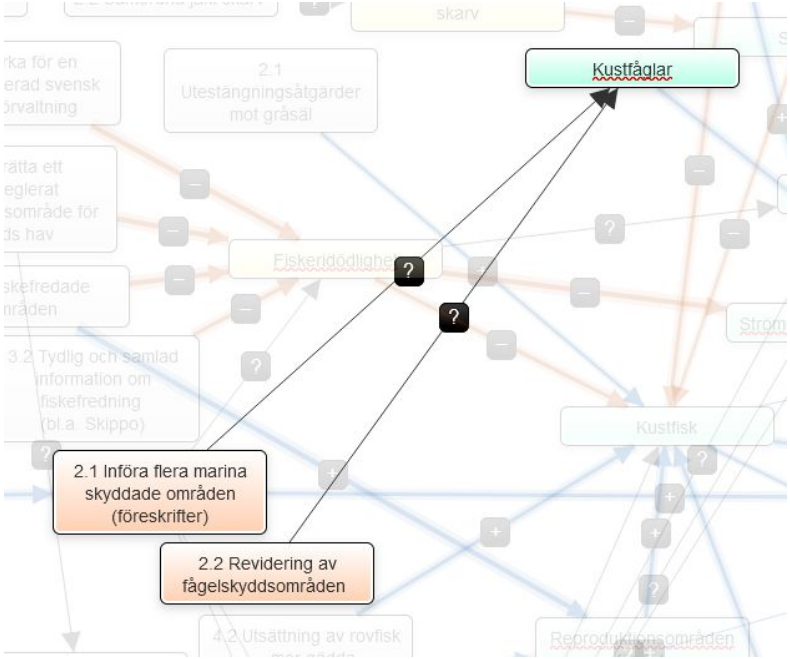
Kustfåglar
2.1 Införa flera marina skyddade områden (föreskrifter)
2.2 Revidering av fågelskyddsområden

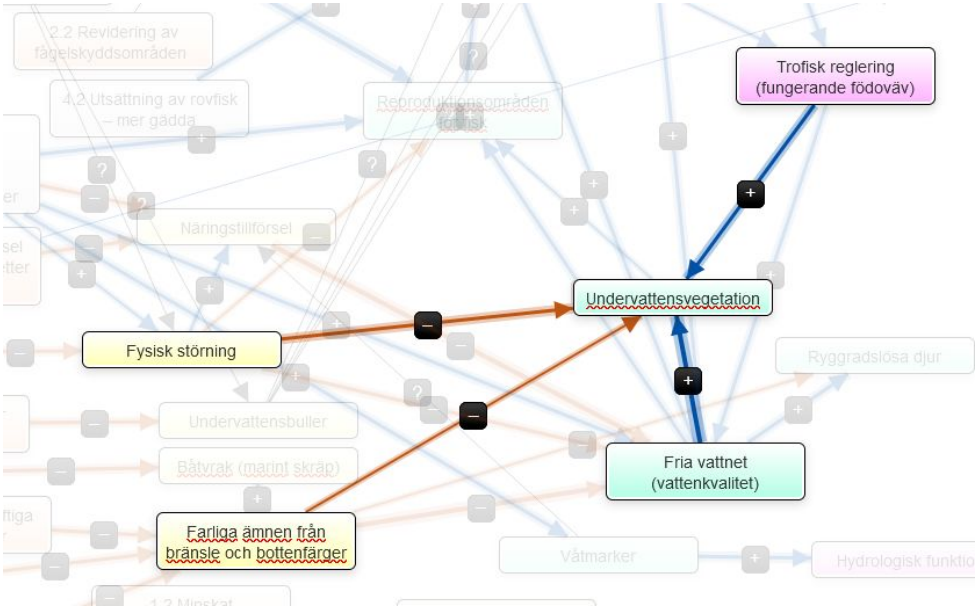
Trofisk reglering (fungerande födoväv)
Undervattensvegetation
Fysisk störning
Fria vattnet (vattenkvalitet)
Farliga ämnen från bränsle och bottenfärger

Inspel till och utifrån modellen

Hur får vi med kopplingen till åtgärder för biotopvård ute på Östersjön?
Om/när relevant: ta med nationella och internationella åtgärder, och/eller kommentera att fokus i åtgärdsförslaget är lokala och regionala åtgärder.

Inventering, kunskapsinhämtning och uppföljning är avgörande i flera åtgärder och områden – fiske, fåglar m.m.
Ska detta finnas med som en egen åtgärd? Gemensamt övergripande eller i varje område?

Kustfågel, som häger, finns inte med i förslaget men är aktuellt. Eventuellt kan vi ha med en kommentar om att vi inte har så många konkreta fågelåtgärder på grund av nätverkets sammansättning.

”Vi sysslar med städarbete” – kommentar/faktum som kan föras upp till nationell nivå, samt som kommentar till våra åtgärdsförslag: vi städar upp efter andra i havet, t.ex. utsläpp från skogsindustrin och annat som kommer från land och hamnar i havsmiljön.

Koppla modellen och åtgärderna till miljö- och havsmålen: kommuner och HaV i sig kopplar åtgärder och deras utfall till havsmålen, så det vore bra om modellen – eller en kompletterande modell – tydligt visar vilka åtgärder som är kopplade till vilka havsmål. Detta finns i underlag från första Aktörsforumet i våras.

Koppla åtgärder till kunskapsunderlag som visar på konkreta siffror, t.ex. gynnsam bevarandestatus?
Denna tanke är komplicerad. Det är svårt att sätta mål/siffror för en art utan att se helheten, och helheten är komplex – det ena påverkar det andra. Därför är det bra om modellen står för sig själv utan detta, men kanske med en kommentar om komplexiteten

Arbetsgrupperna: pass 1

I respektive arbetsgrupp med stöd utifrån ekosystemöversikten:

1. **Ekosystemkopplingar: Illustrerar denna karta hur åtgärdsarbetet hänger ihop?** komplettering? förenklingar? högre/lägre upplösningsnivå?

2. **Åtgärdsförslag: Vad behöver vi konkretisera för att göra förslaget begripligt**
   (t.ex ev. bryta ner till delåtgärder, förtydligande av konkret utkomst, vem gör vad, kommentar om varför vissa arbeten/åtgärder inte finns med i detta förslag)

Fortsättning i em

3. **Integrering. Åtgärder som rymmer flera åtgärdsteman**
   Ex Ålands hav, biotopvård

4. **Vilka åtgärder vill vi lyfta till nationell nivå ?**

5. **Övriga frågor.**

Rita på kartan, dokumentera i mall /åtgärdsdokument.

På tvärs

Klargörande / inspel från arbetsgruppen att dela med alla:

- Vad ska lyftas nationellt?
- …

Frågor på tvärs

- Vad vill vi ska inrymmas i ett Ålandssamarbete?
- Biotopvård (åtgärder kommer från tre grupper)
- …
- …

Åtgärdsprogram
Naturskydd och fritidsbåtar

Kortversion Åtgärdsprogram Naturskydd och fritidsbåtar: Fritidsbåtar

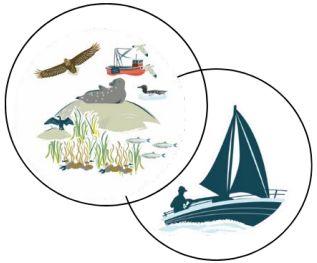

Områdesbeskrivning 1 - Fritidsbåtar

Ett fritidsbåtliv med mycket liten inverkan på skärgårdens ekologi, både vad gäller näringstillförsel, miljögifter och fysisk påverkan.

Kortversion Åtgärdsprogram Naturskydd och fritidsbåtar: Fritidsbåtar

Åtgärdsbeskrivning 1:1 Bättre mackar

Utveckla en strategi för att sjömackar i skärgården ska tillhandahålla HVO och elladdning, vara säkrare och inte utgöra en miljörisk

Δ vill o kan bidra: 1/12; Δ ska prioriteras men inte bidra: 11/12; Δ problematisk: 0/12

Åtgärdsbeskrivning 1:2– Minskat klimatavtryck från fritidsbåtar

Stimulera båtbranschen att röra sig mot mindre bränsleförbrukning och bättre bränslen genom uppmuntran och morötter

Δ vill o kan bidra: 1/13; Δ ska prioriteras men inte bidra: 12/13; Δ problematisk: 0/13

Åtgärdsbeskrivning 1:3 – Undervattensbullerbegräsningar för fritidsbåtar

Arbeta för att man ska kunna stänga av ekolod när det inte behövs.

Arbeta för mindre undervattensbuller från motorbåtar.

Δ vill o kan bidra: 3/10; Δ ska prioriteras men inte bidra: 7/10; Δ problematisk: 0/10

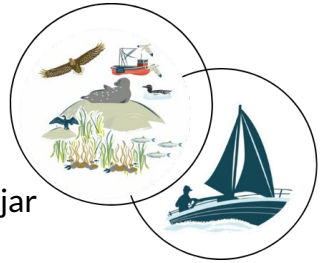

Kortversion Åtgärdsprogram Naturskydd och fritidsbåtar: Fritidsbåtar

Åtgärdsbeskrivning 1:4 Skonsam framdrift och förtöjning av fritidsbåtar

Underlätta för fritidsbåtägare att förtöja i naturhamnar utan att skada bottenmiljöerna genom utplacerade bojar och sjökorts/plotterinformation om var det finns känsliga bottnar.

Δ vill o kan bidra: 8/14; Δ ska prioriteras men inte bidra: 6/14; Δ problematisk: 0/14

Åtgärdsbeskrivning 1:5 Skrota tvåtaktsmotorer – boosta elmotorer

Förbjud gamla två-taktsmotorer med förgasare och inför en skrotningspremie som kan användas för att köpa en elmotor.

Δ vill o kan bidra: 1/10; Δ ska prioriteras men inte bidra: 8/10; Δ problematisk: 1/10

Åtgärdsbeskrivning 1:6 Förbjud giftiga båtbottenfärger

Förbjud användningen av giftiga båtbottenfärger i Östersjön på båtar under 6 m (ca 70% av alla båtar). Stöd havstulpanvarningen.

Δ vill o kan bidra: 1/11; Δ ska prioriteras men inte bidra: 10/11; Δ problematisk: 0/11

Åtgärdsbeskrivning 1:7 Inför ett fritidsbåtsregister

Införa ett obligatoriskt fritidsbåtsregister vilket möjliggör identifiering av fritidsbåtar. Utreda om dumpning av båtar kan vara et miljöbrott.

Δ vill o kan bidra: x/y; Δ ska prioriteras men inte bidra: x/y; Δ problematisk: x/y

Områdesbeskrivning 2 - Marint områdesskydd

Idag finns det för få marina skyddade områden i Stockholms skärgård, särskilt i inner- och mellanskärgården. Vi behöver ta ett helhetsgrepp gällande det marina områdesskyddet, genom att inrätta nya skyddade områden och revidera befintliga naturreservat som i dagsläget inte värnar de marina miljöerna. Det finns ett globalt mål om 30% skydd varav 1/3 ska vara strikt skyddade.

Kortversion Åtgärdsprogram Naturskydd och fritidsbåtar: Fritidsbåtar

Åtgärdsbeskrivning 2:1 Inför fler formellt skyddade marina områden (biotopskydd, reservat)

Både kommuner och lst bör arbeta för att etablera fler formellt skyddade marina områden.

Δ vill o kan bidra: 5/12; Δ ska prioriteras men inte bidra: 7/12; Δ problematisk: 0/12

Åtgärdsbeskrivning 2:2 Revidering av fågelskyddsområden

Lst bör göra en revidering av länets fågelskyddsområden, inklusive att identifiera nya skyddsvärda områden. Även födosöksområden och övervintringsområden bör inkluderas i identifieringen av skyddsvärda områden, även om dessa kanske inte alltid skyddas bäst av just fågelskyddsområden (snarare kanske reservat eller biotopskydd).

Δ vill o kan bidra: 5/11; Δ ska prioriteras men inte bidra: 6/11; Δ problematisk: 0/11

Åtgärdsbeskrivning 2:3 - Informera lokala makthavare och allmänheten om vikten och värdet av marint områdesskydd

Informationskampanj för att öka kunskapen om, och önskan att etablera fler och bättre förvaltade, marint skyddade områden.

Δ vill o kan bidra: 6/14; Δ ska prioriteras men inte bidra: 8/14; Δ problematisk: 0/14

Områdesbeskrivning 3 - Toafrågan

Idag fungerar inte toatömningssystemet för båtar och utedass i skärgården tillräckligt väl vilket skapar frustration hos båtägare och övergödningsrisker i skärgårdsmiljön. Det kan också vara en potentiell risk för hälsan.

Åtgärdsbeskrivning 3:1 Etablerings, skötsel och tömning av toaletter och tankar

Alla berörda kommuner ska ha fungerande mottagning och hantering av miljögodkända friluftslivstoaletter/dass och båtlatrinstationer och att hanteringen av dessa samordnas mellan kommuner och eventuellt andra aktörer.

Δ vill o kan bidra: 1/12; Δ ska prioriteras men inte bidra: 11/12; Δ problematisk: 0/12

Kortversion Åtgärdsprogram Naturskydd och fritidsbåtar: Fritidsbåtar

Organisationer som vill bidra:

Båtunionen, SIKO, Länsstyrelsen Stockholm, Stockholms Universitet, Skärgårdsstiftelsen, Värmdö kommun, Vaxholms stad,
Haninge kommun, Stcokholms stad, WWF,
Nämdö Green Archepelago, Naturskyddsföreningen,
Saltsjön-Mälarens båtförbund,
Privatpersoner (Åsa, AnnaReet mfl)

Grupp: Naturskydd och fritidsbåta

1. Ekosystemkopplingar: Illustrerar denna karta hur åtgärdsarbetet hänger ihop?

- Vi ville se en differentiering av friluftsaktiviteter, sportfiske, bad, båtliv.
- Vi vill ha en pil mellan fria vattnet och friluftsaktiviteter (alla tre)

2. Åtgärdsförslag: Vad behöver vi konkretiseraför att göra förslagen begripliga?

- Åtgärdsförslaget Bättre mackar skulle inkludera också toatömning, båttvättar, alkylat. Aktiviteten skulle eg vara Söka bidrar till 3 pilotmackar i skärgården hos Klimatklivet.
- Åtgärdsförslaget Fler marina områden bör förtydligas att gälla både på lst, kommuner och markägare (och kopplar därmed ihop med processgruppens arbete)
- Näringstillförselproblematiken behöver eg fler åtgärder - minska breddning, arbeta med tillsyn av enskilda avlopp, jordbruket.
- Åtgärden Skonsam förtöjning behöver delas upp i ”Information i sjökort” och ”Bojar och öglor”
- Vi vill lägga till en ny åtgärd för ejdrar – bygga ejderhus i ytterskärgården men inspiration från det som sker i Hävringe Fokus på Ejdern - Ejderhus - BirdLife Sverige

Grupp: Naturskydd och fritidsbåta

3. Integrering: Åtgärder som rymmer flera åtgärdsteman

- Vi vill att åtgärden Informera lokal makthavare … ska ha pilar inte bara till införa mer MPA utan till en massa andra åtgärder – tex fler våtmarker, mer fiskefredade områden mm
- Överhuvudtaget lyftes information till makthavare och allmänhet högt.

4. Vilka åtgärder vill vi lyfta till nationell nivå

- Undervattensbuller. Behövs information och regleringar på EU-nivå
- Fritidsbåtsregister
- Ålgräs och marina skyddsområden till sjökort
- Förbud mot tvåtaktsmotorer

5. Övriga kommentarer:

-

Åtgärdsprogram

Regional fiskeförvaltning

Deltagare

Kortversion Åtgärdsprogram
Regional fiskeförvaltning

Områdesbeskrivning 1 - Regionalt och ekosystembaserat fiske

Åtgärdsbeskrivning 1:1 Verka för en regionaliserad svensk fiskeriförvaltning

Verka för att fiskeförvaltningsbeslut skall tas på rätt förvaltningsnivå. Inklusive ekologiskt hållbart fisketryck och kvoter som är anpassade till regionala ekosystem och livsmedelsbehov. Stärka den regionala livsmedelskedjan genom utveckling av fiskeflottan, landningsstruktur och grossister.

(DENNA ÅTGÄRD KAN MED FÖRDEL DELAS UPP I FLERA, UPPDELAD EFTER FÖRVALTNINGSNIVÅERNA EU, NATIONELLT, respektive REGIONALT)

Δ vill o kan bidra: 2/14; Δ ska prioriteras men inte bidra: 12/14; Δ problematisk: 0/14

Åtgärdsbeskrivning 1:2 Inrätta ett fiskereglerat aktsamhetsområde för Ålands hav (Sv-Ål-Fi)

Inrätta ett Aktsamhetsområde kring Ålands hav, inklusive ett regionalt bilateralt förvaltat fiske. Med utgångspunkt att värna den åländska torsken och dess byten strömming och skarpsill. Även samarbeten/utbyten kring fiskefrämjande åtgärder (inklusive säl- och skarvförvaltning), gemensam marin planering via marint skydd samt kring blå innovation ingår i åtgärden.

Δ vill o kan bidra: 4/15; Δ ska prioriteras men inte bidra: 11/15; Δ problematisk: 0/15

Kortversion Åtgärdsprogram
Regional fiskeförvaltning

Områdesbeskrivning 2 - Skydda rovfisk från predation av säl och skarv

Åtgärdsbeskrivning 2:1 Utestängningsåtgärder av säl

Utestängning av säl från viktiga lek- och uppväxtområden för rovfisk genom att sätta upp nät eller användning av sälskrämmor.

Δ vill o kan bidra: 1/11 Δ ska prioriteras men inte bidra: 8/11; Δ problematisk: 2/11

Åtgärdsbeskrivning 2:2 Samordna jakt och förvaltning av säl och skarv

Samordna regional reglering av fiskätande predatorer (säl och skarv) genom en effektiv, etisk och samordnad licens- och skyddsjakt (STHLMs stad och LST)

Δ vill o kan bidra: 1/12; Δ ska prioriteras men inte bidra: 5/12; Δ problematisk: 6/12

Kortversion Åtgärdsprogram
Regional fiskeförvaltning

Områdesbeskrivning 3 - Stärka rovfiskbestånd i Stockholms skärgård

Åtgärdsbeskrivning 3:1 Rätt skydd på rätt plats – fiskefredade områden

I dagsläget finns 62 fiskefredade områden för lekande fisk i Stockholms län. Tidsperioderna för fredning varierar från säsongsfredning, vår eller höst, till några fall med helårsfredning. Detta arbete uppdateras och följs upp kontinuerligt för att se hur fredningen faller ut i form av ökad fiskproduktion, förändrat fisksamhälle i form av fördelning av arter och förändrad ålders- och storleksstruktur inom kustfiskbestånden.

Δ vill o kan bidra: 4/15; Δ ska prioriteras men inte bidra: 10/15; Δ problematisk: 1/15

Åtgärdsbeskrivning 3:2 Tydlig och samlad information om fiskefredning (i digitala sjökort och på svenskafiskeregler.se)

Sedan tidigare har EBHF tillsammans med Skippo fått in miljöinformation i digitala sjökort, så att extra hänsyn bland båtförare skall kunna tas till känsliga bottnar. Åtgärden bygger vidare på detta arbeta genom att även inkludera fiskefredade områden i digitala sjökort. Utöver detta sker en dialog om hur informationen om dessa områden skall bli mer tillgänglig på webbplatsen svenskafiskeregler.se.

Δ vill o kan bidra: 2/16; Δ ska prioriteras men inte bidra: 13/16; Δ problematisk: 1/16

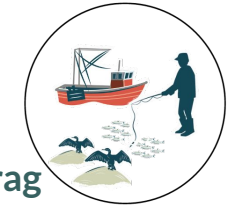

Områdesbeskrivning 4 - Fiskefrämjande biotopvård i kustområden och kustmynnande vattendrag

Åtgärdsbeskrivning 4:1 Biotopvård i våtmarker/fria vandringsvägar/kustnära sjöar/marer

Identifiera och genomföra biotopvård i lekvikar, uppväxts och födosöksområden samt etablera våtmarker och öppna upp till kustnära sjöar och marer för att öka rovfiskproduktion.

Exempel på åtgärdsarbeten:

- Restaurering av tillgänglighet/konnektivitet till/mellan laguner och marer; Anläggning/restaurering av kustnära våtmarker; Tillförsel av leksubstrat samt strukturer för att skapa heterogenitet; Skapa fria vandringsvägar och restaurera kustmynnande vattendrag

Δ vill o kan bidra: 8/17; Δ ska prioriteras men inte bidra: 9/17; Δ problematisk: 0/17

Åtgärdsbeskrivning 4:2 Utsättning av rovfisk – mer gädda och abborre i ytterskärgården

Utveckla uppodlings- och utsättningsmetoder för gädda och abborre med hänsyn till lokala bestånd och behov.

Utvärdering av direkt utsättning av rom och av yngel av olika storlekar.

Δ vill o kan bidra: 3/15; Δ ska prioriteras men inte bidra: 10(-11)/15; Δ problematisk: 1 (-2)/15

Kortversion Åtgärdsprogram
Regional fiskeförvaltning

Områdesbeskrivning 5 - Tillsyn av fiske

Åtgärdsbeskrivning 5:1 Fiskevårdande tillsyn (säl och skarv inkluderat) och ge plats åt lokalt engagemang

Samordning med ökade möjligheter för engagerad allmänhet att vara delaktiga i tillsyn och uppföljning. Lst samordnar fisketillsynen i Region Ost (Östergötland till Uppsala samt länen runt Mälaren och Hjälmaren).
Δ vill o kan bidra: 1/9; Δ ska prioriteras men inte bidra: 8/9; Δ problematisk: 0/9

Kortversion Åtgärdsprogram
Regional fiskeförvaltning

Områdesbeskrivning 6 - Kunskapsförsörjning fiske och ekosystem

Åtgärdsbeskrivning 6:1 Medborgarforskning fiske

Samordning och process för att tillvarata engagerade personers observationer kring trender i fisksamhället, dels genom rapportering/avstämning, dels genom aktivt deltagande i provtagning (exempelvis mindre men mer geografiskt och tidsmässigt spridda provfisken med kustöversiktsnät som komplement till dagens provfisken).

Δ vill o kan bidra: 3-4/11; Δ ska prioriteras men inte bidra: 7-8/11; Δ problematisk: 0/11

Åtgärdsbeskrivning 6:2 Påverkansarbete, kunskapsspridning om strömming

Nyttja den regionala expertis som finns för att påverka och förändra yrkesfisket på så kallade kommersiella arter i hela Östersjön. Kroka arm och ha kunskapsutbyte med andra regioner/länder och möjliggöra samverkan för beslutsfattare, fiske, forskare, intresseorganisationer och engagerad allmänhet.

Δ vill o kan bidra: 4/14; Δ ska prioriteras men inte bidra: 10/14; Δ problematisk: 0/14

Åtgärdsbeskrivning 6:3 Öka kunskapsinsamling om säl- och skarvpredation i grunda havsvikar

Utföra för- och efterstudier på förändringar av lokala fisksamhälle och ekosystem när säl och skarv har avlägsnats från vissa vikar, antingen genom utestängning, bortskrämning eller skyddsjakt.

Δ vill o kan bidra: 1/14; Δ ska prioriteras men inte bidra: 13/14; Δ problematisk: 0/14

Kortversion Åtgärdsprogram
Regional fiskeförvaltning

Deltagare: [redacted]

Reflektioner

Fisket var underrepresenterat under Aktörsforum 16

Säl- och skarvförvaltning

”Ungefär hälften av deltagarna tycker att åtgärden är problematisk. Frågan behandlas till stor del i tvärforum, det finns olika åsikter i gruppen och det finns mer att prata om, hur ska vi hantera det?

Hur åtgärder kommuniceras är mycket viktigt, vi ska inte demonisera arter. Det är i grunden det storskaliga fisket som är problemet. Det finns också en konflikt i och med att sälen är ett preciserat bevarandevärde, som vi samtidigt ska skydda.”

”De som utför jakt bör också vara med och utvärdera resultat, integrera åtgärd och uppföljning.”

Viktigt med förvaltning ur ett ekosystemperspektiv, industrifisket centralt

Skillnad på säl och skarv samt att rätt åtgärder i rätt områden.

Nationella uppdrag och Lst-samordningsansvar, Stockholms stad

Tvärgruppsarbetet viktigt att beskriva varför jakt och förvaltning anses viktigt.

Det som förenar: Regional fiskeförvaltning och Ålandssamarbetet!

Grupp: Fiskeförvaltning

1. Ekosystemkopplingar: Illustrerar denna karta hur åtgärdsarbetet hänger ihop?

- Illustrationen hjälpte oss att diskutera åtgärdsarbetet vidare men bör den inte ses som ett försök att vara heltäckande.
- Skulle vara tydligare om predation från säl och skarv illustrerades med en ruta
- Ekosystemtjänsterna är flera än de som listas: sportfiske/fritidsfiske bör vara en egen och likaså saknas kulturella värden.
- Idé: Regionalisering av fiskeförvaltningen bör görs till en hel händelsekedja också, dvs: grå 1:1 ”…regionaliserad svensk fiskeriförvaltning.”balanserade fiskemöjligheter och lägre fiskeuttagkustfisk

2. Åtgärdsförslag: Vad behöver vi konkretiseraför att göra förslagen begripliga?

- Åtgärd 1:1 Reginaliseringsarbetet bör brytas upp i fler delåtgärder (kan utgöra ett händelseflödesschema i sig.

Grupp: Fiskeförvaltning

3. Integrering: Åtgärder som rymmer flera åtgärdsteman

- Monitoring: övervakning. Betydelsen av detta samma rätt informationsdelning och beslut för åtgärder bör illustreras på något sätt.
- "För att uppnå de rosa ekosystemtjänstrutorna krävs en adaptiv och preventiv förvaltning" Detta bör också sättas i samman med 6:2, dvs perspektiv, visioner och målbilder.

4. Vilka åtgärder vill vi lyfta till nationell nivå

Fisket bör hanteras regionalt

- Miljöövervakningen behöver förbättras (fisk, fågel, säl, vattenkemi) för att höja kunskapsbasen. Sedan kan man då relatera "expertinventeringarna" till medborgarforskning. Viktigt att också använda olika slags övervakningsdata i samma analys, tex räkning av skarv och kustprovfisken med översiktsnät för att kunna bedöma lokala predationseffekter på fisksamhäll och ekosystem.
- Viktigt att snabbt kunna koppla uppdaterad information till platser där både allmänhet och beslutsfattare ska kunna inhämta den senaste informationen. Tydligt att detta saknades i somras gällande upplysning om algblomning. Informationscentralen för
- Egentliga Östersjön eller liknande webbplats behövs (och bör utvecklas än mer).

Grupp: Fiskeförvaltning

5. Övriga kommentarer:

- Beredskapsfrågor lyftes i gruppen: vi lyfte behovet av att ha en självförsörjningsgrad i området kring Mälardalen, via ett hållbart fiske där vi regionalt bestämmer storlek på båt, landningshamnar etc. Vi måste få tillbaka en lagom tilltagen infrastruktur anpassade till det regionala fisket, en politik som inte bara utgår från landningsvolymer utan hur och var den landas och används till.
- Vi gör detta i samarbete med andra regioner (Simrishamn och Marint Centrum), vi stödjer varandras processer men med regionala lösningar.
- Vi lär av historian men behöver inte gå tillbaka till hur det varit utan behöver nya lösningar. Arbeta i riktning men inte nödvändigtvis med precisa mål (lärdom från arbetet i Simrishamn).
- Mycket fisk och friska ekosystem är gruppens definition på bra beredskap!
- Arbeta med ett 10-årigt perspektiv, våga genomföra åtgärder, utmana MSY, införa återhämtningsmål ”Måste vara lite vuxen” i detta sammanhang.

Åtgärdsprogram
Effektiv åtgärdsförankring

Kortversion Åtgärdsprogram
Effektiv åtgärdsförankring

Områdesbeskrivning 1 - Effektiv åtgärdsförankring

Vi fokuserar på grunda miljöer för att det den miljön som många människor kommer i kontakt med (fritidshus, bryggor, marinor/hamnar, badplatser etc), och att det är där man relativt snabbt kan få en lokal effekt av åtgärder. Därtill är dessa miljöer mest utsatt för påverkan.

Områdesbeskrivning 1 - Effektiv åtgärdsförankring

Åtgärdsbeskrivning 1:1 Hur kan expertsamhället bli bättre på att integrera övriga medborgare i arbetet med skärgårdens grunda miljöer.

Men hjälp av erfarenheter från workshops, markägarmöten osv återkopplas och används för att förbättra samverkan.

Δ vill o kan bidra: 4/15; Δ ska prioriteras men inte bidra: 11/15; Δ problematisk: 0/15

Åtgärdsbeskrivning 1:2 Genomföra lokala workshops för att inspirera till åtgärder

Aktiviteten kan göras på olika skala utifrån behovet. Hittills har en workshop ordnats på Värmdö kommun som riktade sig till intresserad allmänhet med extra fokus på samfälligheter med stort markinnehav. Man kan tänka sig andra skalor som ett specifikt skärgårdsområde, vattenvårdsförbund eller varför inte riktat till lokalpolitiker!?

Δ vill o kan bidra: 4/12; Δ ska prioriteras men inte bidra: 8/12; Δ problematisk: 0/12

Områdesbeskrivning 1 - Effektiv åtgärdsförankring

Åtgärdsbeskrivning 1:3 Etablera ett kunskapsnätverk

Det är ett löpande arbete men sedan några år finns ett informellt nätverk bestående av personal från länsstyrelsen, Sportfiskarna, några kommuner, Östersjöcentrum, Södertörns högskola, Skärgårdsstiftelsen, WWF och Initiativ Utö. Det nätverk bör möjligen formaliseras med Svealands kustvattenvårdsförbund som sammankallande? Den springande punkten i detta är att kunskap och erfarenhet ger självförtroende att genomföra åtgärder!

Δ vill o kan bidra: 6/11; Δ ska prioriteras men inte bidra: 5/11; Δ problematisk: 0/11

Åtgärdsbeskrivning 1:4 Identifiera hinder

Löpande analysera vad markägare, verksamhetsutövare, kommuner osv upplever som ”krångel” som hindrar flödet från idé till åtgärd.

Δ vill o kan bidra: 2/9 Δ ska prioriteras men inte bidra: 7/9; Δ problematisk: 0/9

Kortversion Åtgärdsprogram
Effektiv åtgärdsförankring

Reflektioner

Åtgärderna fokuserar på processen

Workshop om åtgärder på Värmdö

Kommunnätverk, i eftermiddag om samverkan och finansiering

Utöver detta Initiativ Utö, testbed

Grupp: Effektiv åtgärdsförankring

1. Ekosystemkopplingar: Illustrerar denna karta hur åtgärdsarbetet hänger ihop?

- Nej. Illustrationen är väldigt abstrakt och endimensionell samtidigt som den ska fånga många olika skalor. Därtill finns det ju inte (och ska inte finnas) en relation mellan alla teman.
- Utifrån vårat tema (som delvis jobbat utifrån processer) blir det svårt att beskriva detta i en bild.
- MEN det finns en styrka i att försöka illustrera projektet för att hjälpa till att skapa logik. Frågan är om denna typ av illustration gör det bäst?

2. Åtgärdsförslag: Vad behöver vi konkretiseraför att göra förslagen begripliga?

1.1 Hitta goda exempel/samarbeten (ej utifrån fysiska projekt utan på lyckad kommunikation).

Se exempelvis Vrakdykarpensionatets verksamhet. Hitta lokala initiativ. Lyfta fram exempel som Skolbäcken (ej fysisk men stor mental skillnad…)

1.2: Identifiera olika målgrupper/teman så som båtklubbar, samfälligheter, stiftelser…

1.3: Coacha utifrån behov och ej generellt

Identifiera risker för dubbelarbete.

Ta fram en sammanställning av typexempel (typ vitbok)

1.4: Se till att misstag inte upprepas

Engagera lokalsamhället och fånga upp medborgarforskning/initiativ

Säkra övervakning/inventering på standardiserad och medborgarnivå

Grupp: Effektiv åtgärdsförankring

3. Integrering: Åtgärder som rymmer flera åtgärdsteman

- Vårt tema är en process varför många åtgärder/teman inryms (eller vice versa). Allt beror på vilken skala/målgrupp/åtgärd man jobbar med.
- En åtgärd/tema som tappats under projektets gång är fåglarna: Fåglarna är ofta mycket bra ambassadörer som dessutom kopplar ihop miljöerna över och under ytan. De skapar engagemang hos alla som rör sig i skärgården men på olika sätt (läs ejder, svärta, havsörn, grisslor, skarv, häger…). Dit kopplar även arbete med att utrota minken.

4. Vilka åtgärder vill vi lyfta till nationell nivå

- Stockholm har en helt unik skärgård vars förvaltning ej kan jmf med andra delar av Östersjön. Här finns delvis andra utmaningar och/eller möjligheter…
- Miljöövervakningen behöver förbättras (fisk, fågel, säl, vattenkemi) för att höja kunskapsbasen. Sedan kan man då relatera ”expertinventeringarna” till medborgarforskning. Det behöva långa serier avseende exempelvis ejder och skarv för att kunna veta vad som är effektiv åtgärder osv.
- Vi behöver på ett bättre sätt målgruppsanpassa information. Hur jobba bättre med AI, filmer, webbkameror osv. En bra Storytelling är mkt viktig! Vad är målbilden (referensen), goda exempel mm.
- Regelförenkling: vem får söka bidrag, komplicerad juridik, kan man inför ”mikrobidrag” så markägare kan köpa minkfällor eller köpa ejderbon mm. Förbättra möjligheten till ersättning för markintrång.

Grupp: Effektiv åtgärdsförankring

5. Övriga kommentarer:

- Hur göra åtgärdsarbete attraktivt? Jmf med hur staten för att motverka emigrerande under 1800-talet – man valde att inte förbjuda emigration utan att göra landet attraktivt att stanna kvar hos...
- Vi måste hitta modeller för att bättre och snyggare visa livet under ytan. Ta fram bilder som visar skärgården i 3D året runt. Inkl. alla vrak osv.

Åtgärdsprogram
Kulturellt perspektivskifte

Kortversion Åtgärdsprogram Kulturellt perspektivskifte

Områdesbeskrivning 1 - Östersjöns rättigheter/Östersjöns ambassad

Långsiktigt välmående för mänskliga samhällen och ekosystem i Östersjöns avrinningsområde, genom erkännande av havets rättigheter och representation av mer-än-mänskliga röster i beslutsfattande.

En plattform för att samla människor med utgångspunkt i ekologisk rättsfilosofi för att samverka med Östersjöns välbefinnande i fokus.

Vi strävar efter en långsiktig och djupgående kulturell transformation av våra samhällen. De ramverk som samhället organiserar oss med behöver bli ekologiskt litterata så att vi förstår människor som en del av en levande helhet.

Vi vill uppnå den förändringen för att vi bryr oss om världen vi lever i.

Kortversion Åtgärdsprogram Kulturellt perspektivskifte

Områdesbeskrivning 1 - Östersjöns rättigheter/Östersjöns ambassad

Åtgärdsbeskrivning 1:1 Etablera en stiftelse som kan stödja ambassaden, med ändamålen att:

- Främja erkännandet av Östersjöns rättigheter till existens, hälsa, utveckling och att upprätthålla sina naturliga funktioner.
- Representera Östersjön och dess mer-än-mänskliga invånare i relevanta sammanhang.
- Utgöra ett omsorgslaboratorium för dialog och samverkan som integrerar mänskligt och ekologiskt välbefinnande.
- Inspirera och stötta initiativ som stärker relationerna mellan människor och natur i Östersjön.

Reflektioner

Ambassaden invigd!

Med på Nationalparksinvigning

End Ecicide, Omställningsnätverket, SIKO, Rotary mfl.

Grupp: Sofias: Effektiva åtgärder

1:Ekosystemkopplingar: Illustrerar denna karta hur åtgärdsarbetet hänger ihop?

2: Åtgärdsförslag: Vad behöver vi konkretisera för att göra förslag begripliga?

Grupp: Sofias: Effektiva åtgärder

3: Integrering: Åtgärder som rymmer flera åtgärdsteman.

4: Vilka åtgärder vill vi lyfta till nationell nivå?

5: Övriga kommentarer

Tidslinje hösten 2025

- 8 maj Aktörsforum 16
- **26 augusti Aktörsforum 17, kl 9-15 – Scandic Anglais**
- 5 september Invigning Nämdöskärgårdens Nationalspark (Bullerö 30-7/9, 4-14/9 Levande Skärgård Gustavsbergs hamn, www. varmdo.se)
- 11-12 sept Kustvattendagar och WS ÅLAND
- 13 september kl 13 - protest mot dumpning av muddringsmassor
- **16 sept Tvärforum Säl och skarv**
- Slutet av sept, bidrag till HaV Nationella åtgärder
- 15-16 okt Båtmiljökonferens Marstrand
- **Onsd 4 nov Aktörsforum 18 Sjöhistoriska 10.00-15.00. Fokus Kunskapsunderlag**
- Årsskiftet, EBHF delåtgärdsprogram färdigt

TACK FÖR ATT NI KOM

PILOT

STOCKHOLMS SKÄRGÅRD